

PERSONATGES DE LA LEGENDA

L'imatge qu'amuisha quauques personatges de la legenda de l'annada. Que cau tornar hicar las letras en lo bon ordi tad escrïver lo nom de cadun en bearnés.

R A Ò H T R C T U

--	--	--	--	--	--	--	--	--

A Ò L C T A R

--	--	--	--	--	--	--

E I S G N V A E

--	--	--	--	--	--	--	--

O E T E J L M N

--	--	--	--	--	--	--	--

L I M O N P A N E

--	--	--	--	--	--	--	--	--

D A Ç P N R A

--	--	--	--	--	--	--	--

Los cagòts

Qui èran los cagòts ? Com èran tractats ? La legenda e las soas nòtas que'u vs'an contat.
E podetz respòner ad aqueras questions ?

1 - Quin signe distintiu e portavan los cagòts ?

- a - ua estela
- b - un bonet roi
- c - un capèu ponchut
- d - ua pata d'auca

3 - Quins mestièrs e'us èran reservats ?

- a - los de la husta
- b - los deu hèr
- c - los de la tèrra
- d - los de l'aiga

2 - Quina malautia que's disè qu'avèvan ?

- a - lo colerà
- b - la pèsta
- c - la variòla
- d - la covid

4 - De quins envadidors que's disè que devaravan ?

- a - los Uns
- b - los Mòros
- c - los Visigòts
- d - los Pèrses

5 - En las glèisas, qu'ei çò qui'us èra reservat ?

- a - ua pòrta
- b - ua frinèsta
- c - ua predicadera
- d - ua sendet d'accès

7 - Quin aperavan a còps los barris de cagòts ?

- a - aucadèr
- b - barri roi
- c - cagoteria
- d - canària

6 - Quin lo curat que'us balhava l'ostia ?

- a - dab la man dreita
- b - dab la gaucha
- c - dab un baston
- d - dab espincetas

8 - Quin aute nom e portavan los cagòts?

- a - los visigòts
- b - los crestians
- c - los mòros
- d - los espudits

Mestièrs de la husta 1

Lo carpentèr

Los mestièrs de la husta qu'èran deishats aus cagòts. Ací que son atrunas de carpentèr.
Mes un intrús que s'ei eslissat au demiei d'eths. A vosauts d'ac trobar !

☐ compàs

☐ garlòpa

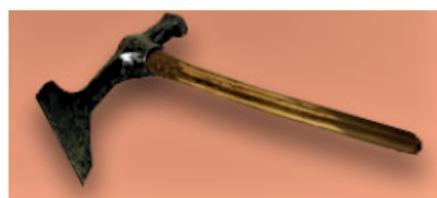
☐ naveta

☐ bedanh

☐ plana

☐ armineta

L'esclopèr

La husta qu'èra ua matèria purmèra de grana importància. Atau que's hasèva tanben
cauçaduras dab vèrn, hau, bedoth... Ací tanben que cau cercar l'intrús.

☐ culhera

☐ arronçader

☐ cabuishòla

☐ turquesas

☐ guilhem cintrat

☐ buta-avant

Mestièrs de la husta 2

Lo barricaire

Enqüèra un beròi mestièr qui's practica tostemps ací o aquí, a la faïçon anciana...
E tostemps un intrús a desemboscar !

☐ paleta

☐ talhahons

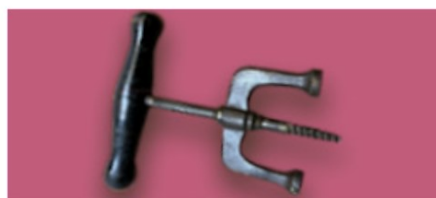
☐ calibre

☐ tirader

☐ gargalet

☐ desbondader

Lo tisterèr

Aqueste còp, l'intrús qu'ei vienut dissimulà's au demieï de las atrunas deu tisterèr
qui hasèva tistèths dab vèrn, averanèr, castanh... e plan sovent vime.

☐ rasclavime

☐ bateder

☐ culhera

☐ sarpeta

☐ heneder

☐ pelader

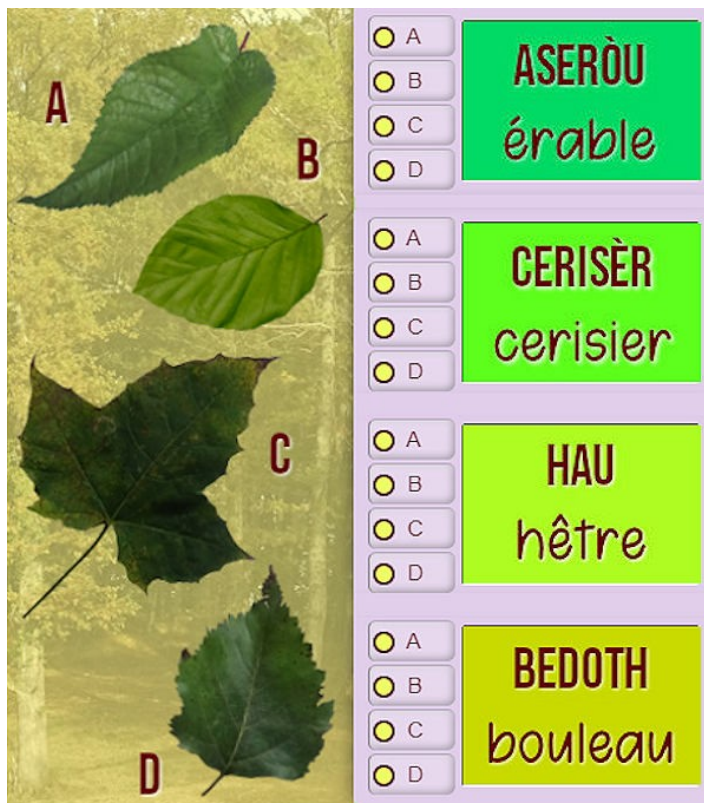
PER SEUVAS E BÒSCS 1

Arbos e huelhas

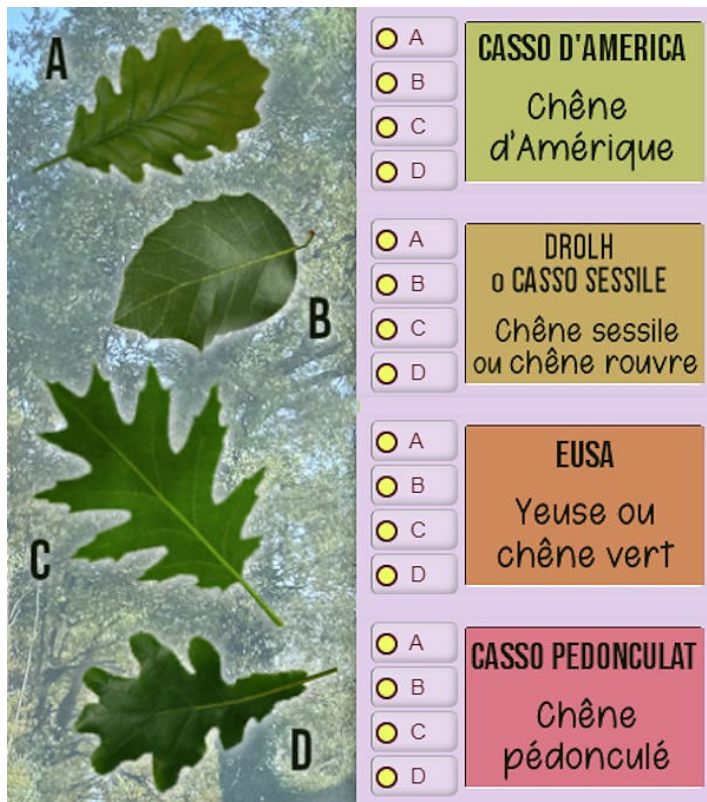
Los mestièrs de la husta qu'èran reservats aus cagòts e las seuvas qu'èran donc lo lor maine. Badonc, en la Vath-Vielha los espacis boscós qu'aucupan ua plaça de las granas. Las esséncias mei correntas que son lo casso pedonculat, luenh davant lo castanh, puish lo cerisèr sauvatge, lo casso d'America, lo hrèisho, lo hau, lo pin silvèstre, lo robinèr faus-acàcia, lo bedoth... e dens las saligas, plan evidentament, lo sauç.

Entaus reconéisher, que's pòt observar la lor siloeta, la lor rusca o las lors flors. Mes que son las huelhas e la fruta qui's privilègia generaument.

E saberatz identificar aqueras huelhas ?

Lo rei deus arbos

mieitat deu sègle XX pr'amor qu'a ua creishença rapida, camas plan dretas e, entau delici deus uelhs, ua varietat de tons autonèrs anant deu jaune au roi moret.

E saberatz identificar aqueras huelhas ?

Arbo lo mei gran e lo mei majestuós deus nostes bòscs de l'emisfèri nòrd, lo casso que simboliza la poténcia e la perennitat. Qu'apartien au genre Quercus, la familha deus cassos, qui compta nombrosas espècias pas tostemps aisidas a distinguir. A nòste, que dominan lo casso pedonculat e lo drolh aperat tanben casso sessile. Lo pedoncle qu'ei, entau hrut, çò qu'ei lo peciòle entà la flor o la huelha, la coda qui ac restaca a la cama. En botanica, que's ditz "sessile" un hrut, ua flor o ua huelha penjat dirèctament a la cama, shens peciòle o pedoncle. Los aglans deu casso pedonculat qu'an ua coda, los deu drolh ne n'an pas. Qu'ei lo detalh mei significatiu entaus diferenciar.

L'eusa qu'adora lo climat mediterranean e que s'encontra hèra mensh sovent dens los Pirenèus occidentaus. Lo leugèr qui aima los sòus calcaris mes ne s'adapta pas en ambient umide, n'ei pas present en Bearn au contra deu casso roi d'America, introdusit dens la prumèra

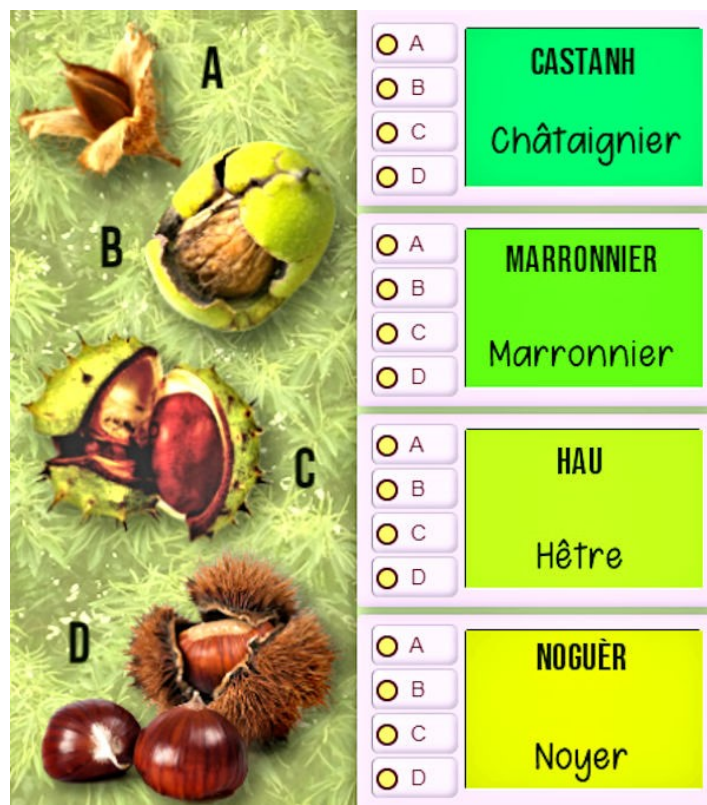
PER SEUVAS E BÒSCS 2

Arbos e frutas

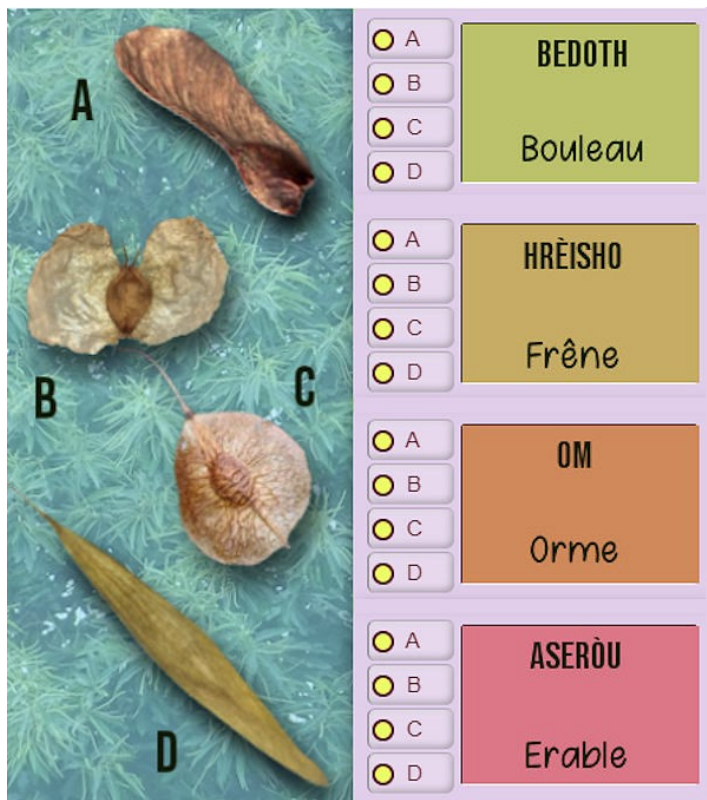
La fruta qu'ei tostemps lo produit d'ua flor. Qu'a un ròtle reproductor executat per las soas granas, las soas pepitas o lo son nuclèu. Que's desparteishen en duas categorias, los uns que son dits carnuts e los autes secs, quitament si daubuns que son mei secs o mei carnuts que d'autes. Los arbos de las nostas contradas, en la lor grana majoritat, qu'an fruta seca.

Los arbos avent fruta carnuda que son principalement lo cerisèr sauvatge e las diferentas varietats de pruèrs. Que poblan meilèu los nostes vergèrs. Au demiei deus arbos de fruta seca que's distingueish los qui an fruta déhiscenta (qui s'obreish sola) portant lo mei sovent de tecas com l'acacià, o capsulas (marronier, pibòu, sauç) e indehiscenta (qui s'obreish pas) com lo casso, lo castanhèr o lo noguèr.

Ací quate frutas a apressar deus arbos qui'us an produïts.

Aquènis e samaras

La fruta seca qu'ei aperada "aquèni". L'aglan, la castanha, l'averan, la hageta, l'esquilhòt... que hèn partida d'aquera categoria. Que s'amagan sovent dens un cresc, un ariçon, un copet o un còne.

Daubuns d'aqueths aquènis, entà dispersar mèlher las lors granas au grat deus vents e deus cors d'aiga, que son provedits d'ua ala qui perlonga la grana o que l'entorneja. Que'us se noman "samaras". Que's pòt véder atau las granas de l'aseròu tombar de las brancaas en virant beròi sus eras medishas.

Las mei correntas a noste que son las deus aseròus, deus bedoths, deus oms e deus carpes. Cada samara ne porta pas qu'ua sola grana. La fruta deu tilh, per exemple, qu'ei ua faussa-samara en forma d'ala qui porta un flòquet de fruta seca de cresc dur.

A vosauts de reconéisher aquestas samaras.